

Hvordan håndteres e-tidsskrifter?

Af Connie Kjærgaard (SDUB)

Heidi Bjerremand Mikkelsen (H.Lundbeck A/S)

Birgit Pedersen (AU)

Helle Lauridsen (SB)

Temadagen ”Kom godt i gang med e-tidsskrifter” forsøgte med de 5 meget forskellige oplæg at give et bud på nogle af de spørgsmål, man står overfor, når man skal til at indføre e-tidsskrifter på bibliotekerne.

Temadagen 26/4 2005 havde til formål at give eksempler på, hvordan man på bibliotekerne kan komme i gang med at få etableret adgang til e-tidsskrifter. De 50 deltagere fik dette belyst gennem oplæg fra Karin Lodberg fra Sygeplejeskolen i Århus og Susanne Dalsgaard Kragh fra Teologisk Instituts Bibliotek i Århus. De fortalte begge om deres arbejde med at få etableret licenser og adgang til e-tidsskrifter fra deres biblioteker. Kasper Løvschall AUB forsøgte at bibringe deltagerne den tekniske forståelse af, hvordan URLer og DOIer virker, når vi ønsker adgang til et elektronisk dokument. Anette Schneider fra Biblioteksstyrelsens DEFF-sekretariat beskrev strukturen i DEFF-samarbejdet omkring indgåelse af licensaftaler. Dg dagen blev rundet af med et oplæg af Tony Mcseán fra Elsevier.

Nedenfor gengives udvalgte indlæg fra temadagen sammenfattet af Connie Kjærgaard (SDUB), Heidi Bjerremand Mikkelsen, (H.Lundbeck A/S), Birgit Pedersen (AU) og Helle Lauridsen (SB).

Hvordan samarbejde om adgang til e-tidsskrifter

Karin Lodbjerg, Sygeplejeskolen i Aarhus berettede om samarbejdet mellem sygeplejeskolerne og amtssygehusene i Aarhus Amt, som har resulteret i en konsortiedannelse. Grundlaget for samarbejdet var et politisk krav om en bedre informationsforsyning til centralsygehusene og sygeplejeskolerne. Mange positive erfaringer er gjort – om konsortiedannelsen og beslutningsfasen, om udfærdigelse af samarbejdsaftaler og økonomiske fordelingsnøgler internt i konsortiet samt om implementering og markedsføring af konsortiet.

Konsortiedannelsen har betydet opsigelse af største parten af printabonnementerne, men til gengæld kan alle konsortiedeltagerne tilbyde deres brugere væsentlig flere titler via elektronisk adgang, end tidligere og dermed en positiv effekt på tilgængeligheden af forskningslitteraturen. Økonomisk har det ligeledes været en meget fordelagtig model for alle deltagere.

Man har valgt at gøre titlerne tilgængelige via DEFFnet og man har i den forbindelse prioriteret undervisning og markedsføring af titlerne over for undervisere og studerende højt. Konsortiedannelsen har endvidere haft indflydelse på de arbejdsgange, der har været i forbindelse med den eksisterende tidsskriftsadministration. En stor reduktion i papir cirkulationen, er erstattet af TOC-udsendelser, færre fjernlånsbestillinger etc.

Håndtering af e-tidsskrifter i hverdagen på et institutbibliotek

Susanne Kragh, Det Teologiske Fakultetsbibliotek, Aarhus Universitet berettede om den store fest, man holdt på forskellige biblioteker, da man fik adgang til de mange elektroniske tidsskrifter i de forskellige pakker, man efterhånden fik købt licenser til. Men snart meldte tømmermændene sig. For hvordan skulle vi formidle adgang og indhold til brugerne?

Efter nogle år med storindkøb begyndte man rundt omkring i væsenet at interessere sig for, hvorledes man kunne lave fælles indgang og alertservice til de mange elektroniske tidsskrifter. På DTV udviklede man systemet DADS, hvor princippet var at man med en minimal menneskelig indsats skulle kunne lægge tidsskriftspakkerne ind og brugerne blive i stand til at søge i tidsskrifternes fulde

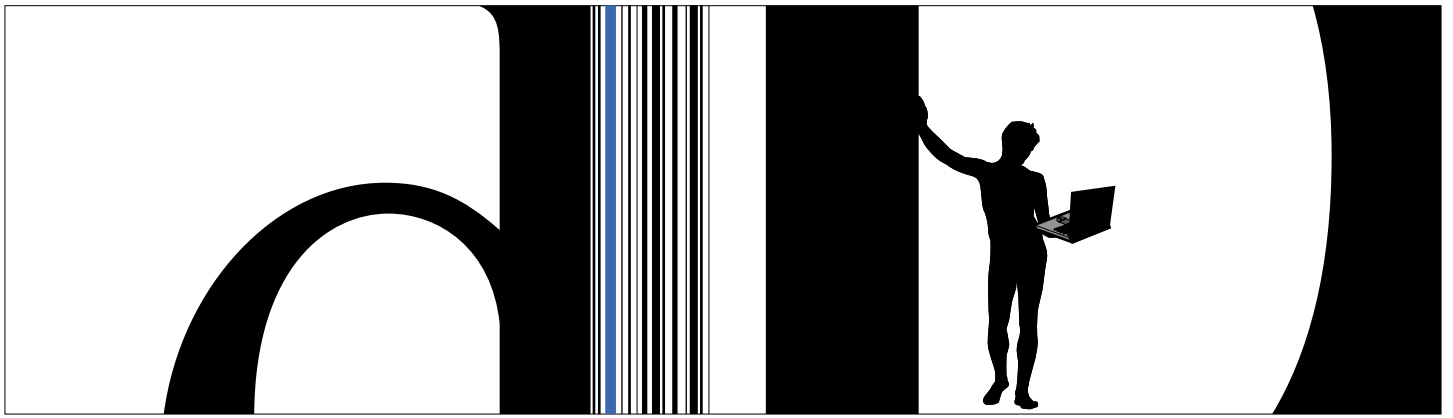
tekst og oprette personlige profiler. Dette system blev benyttet af en række andre danske forskningsbiblioteker. Andre valgte løsninger som Ingenta og Swets, Serials Solutions eller man lavede lokale løsninger. Men fælles for alle produkterne var, at de havde forskellige begrænsninger, såsom at de ikke optog alle de pakker, biblioteket havde købt adgang til.

Susanne Kragh var i perioden 1997 – 2003 Handelshøjskolens repræsentant i Licensgruppen og fik via denne funktion indsigt i alle de praktiske og politiske problemer omkring elektroniske tidsskrifter.

I 2003 blev Susanne Kragh ansat som biblioteksleder på Det Teologiske Fakultets Bibliotek, Aarhus Universitet. Her blev udfordringen at vænne brugerne til at benytte de elektroniske medier. I de seneste 2 år har biblioteket opsagt alle abonnementer på papirtidsskrifter, som findes i en sikker elektronisk udgave. Men hvordan sælger man elektroniske tidsskrifter til ”bogmennesker”?

Fra sin tid på Handelshøjskolen havde SDK lavet en aftale med TDNet, som kunne opfylde forskellige krav såsom alertservices, alfabetisk liste over egne og nationale licenser på campus og samtidig få overblik over både den elektroniske og den trykte bestand.

Da DEF i 2003 tilbød en national løsning, hvor selv små biblioteker for begrænsede midler kunne få adgang til TDNet, var det derfor let at træffe beslutningen om at benytte TDNet som en lokal løsning for Det Teologiske Fakultets brugere.

Formidlingen til brugerne på Fakultetet har bestået af forskellige tiltag som:

1. Præsentation af TDNet for alle fakultetets VIP ansatte på et lærerseminar, hvor SDK blev inviteret som oplægsholder.
2. Udarbejdelse af en lille manual, som blev sendt til alle undervisere og forskere på fakultetet
3. Personlig hjælp til oprettelse af personlige profiler
4. Personlig henvendelse til alle Ph.d. studerende med tilbud om hjælp
5. Undervisning af studerende på BA-niveau.

Juni 2004 besluttede Statsbiblioteket og Aarhus Universitet sammen at teste TDNet med henblik på om produktet kan fungere som en campusløsning. Testrapporten afleveres juni 2005. Hvis testen får et positivt resultat vil Det Teologiske Fakultets Bibliotek vælge at droppe den lokale løsning, og være en del af den fælles løsning, ellers beholder man den lokale adgang til TDNet på Teologi, da der ikke er et alternativ til rådighed for Statsbibliotekets brugere.

Licensarbejdet i DEFF

Anettes Schneiders indlæg omhandlede emnet Licenser i DEFF-regi, og hvordan man kommer i gang.

DEFF licensarbejdet er organiseret med en licensgruppe med repræsentanter fra de 11 store forskningsbiblioteker, centralbibliotekerne og nu også de små forskningsbiblioteker, herunder 1 repræsentant fra UvM området. Licensorganisationen vil være den policy skabende organisation anno 2005. Et organiseret fagligt netværk for at involvere flere i arbejdet og få et bedre kendskab til, hvad slutbrugerne indenfor de forskellige fagområder ønsker, forskellige licenstyper og prismodeller, bl.a. elektronisk i forbindelse med print og flat fee på baggrund af antal studerende osv.

Konklusion på det Teologiske Fakultetsbibliotek, Aarhus universitet er derfor:

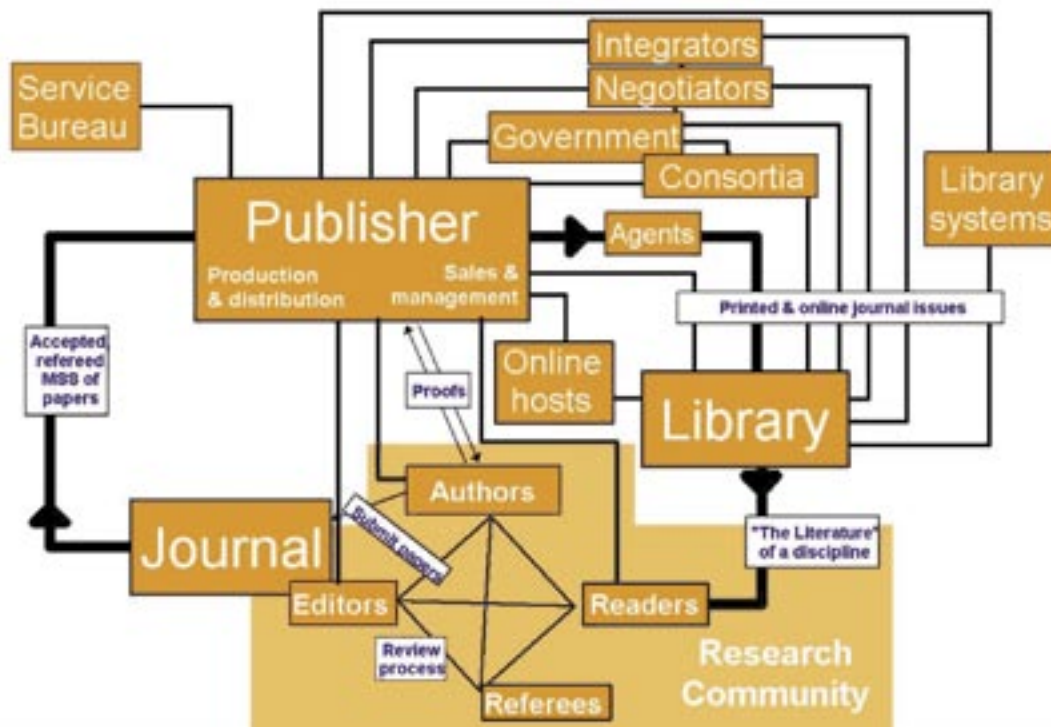
Brugerne har vænnet sig til at systemet er der, og er glade for overvågningsprofilerne. Med opsigelse af papirabonnementerne har der været et akut behov for en erstatning for det at ”blade” i tidsskrifterne, og det har været den største motiverende faktor.

Hvordan kommer man så i gang?

Man undersøger, hvad man ønsker at få adgang til, hvad har man af papirabonnementer og ikke mindst spørger til, hvad andre tilsvarende organisationer har gjort. Herefter sender man et forslag til DEFF om adgang til en pakke.

Ved nye aftaler foretager DEFF en interesseundersøgelse, prisundersøgelse m.m. På baggrund heraf går DEFF i forhandling med udbyderen. Forhandlingen omfatter en lang række rettigheder som: Walk-in use tilladelse, fjernlån, garanti for rettigheder, ret til opsigelser, remote access og mange flere. Er forhandlingerne tilfredsstillende skal de interesserede parter give endelig tilsagn til DEFF.

Adgangen til de elektroniske tidsskrifter organiseres på forskellig vis på de danske forskningsbiblioteker. Typisk via DEFNet, hjemmeside, bibliotekskatalog, link fra OPAC eller direkte via forlaget.

Konklusionen er, at brugerne får adgang til mange flere titler og også udnytter disse muligheder, at omstilling tager tid, at de elektroniske tidsskrifter skal markedsføres med supplerende undervisning, og at det er vigtigt med samarbejde bibliotekerne imellem.

Styring, økonomi og elektronisk udgivelse af akademiske tidsskrifter.

De første tidsskrifter udkom i 1665 og lagde stilen for alle senere videnskabelige tidsskrifter: peer review artikler skrevet af forskere for forskere. Siden da er antallet af titler steget støt med 3,46% per år. En konstant stigning, hvilket argumenterer imod diskussionen om informationsekspllosionen:

Kun ca. 1 ud 20 forslag til et nyt tidsskrift bliver til noget. Emnet det behandler SKAL være unikt og henvende sig til et unikt publikum og derudover må forslagsstilleren til en ny titel også gerne være en kendt person indenfor fagområdet. Når et tidsskrift lanceres, skaffes først en editor, som skal være i stand til at samle indhold fra alle områder indenfor emnet og sammensætte et dynamisk Editorial Board.

Det er editoren der er tidsskriftets ansigt udadtil. Han/hun beslutter, hvad der skal udgives. Det tager i gennemsnit 7 år fra et nyt tidsskrift

kommer på gaden, til det begynder at tjene sig selv ind. Når Editoren er udpeget går hele den komplicerede udgivelsesproces i gang, en proces der ikke er blevet mindre kompliceret ved fremkomsten af elektroniske tidsskrifter. Iflg. flere større undersøgelser koster det mellem \$3500 og \$4000 pr. artikel at udgive et akademisk tidsskrift.

Powerpoint af alle oplæg vil blive tilgængelige på DFs hjemmeside under Forum for Tidsskrifter.

